

XVIII. stoletja, zakaj to so tako zvane »slovenske narodne noše«.

Namenu, ki ga imajo, te publikacije torej ustrezajo; drugo vprašanje je, kaj poreče k njim narodopisec. Ne tiče se narodopisčeva kritika toliko Sičevega dela, vendar naj na tem mestu in v tej zvezi povemo, da nam je Slovincem nujno treba sistematično narodopisnih in ljudskoumetnostnih izdaj, kakršnih še nimamo pokazati svetu, kateri jih ima zlasti izza roman-tike in nacionalistično usmerjenih zadnjih dvajset let v izobilju. Temelj tem težnjam je tičal v individualizmu v našem življenjskem nazoru polpreteklega časa: narodi so grebli po svoji duševni produkciji, da izgrebejo iz nje »specifično svoje« substrate in del kakor so Sičeva, je producirala vsa Evropa dovolj. Značilno je, da so si tudi države, zlasti Rusija, Češko-slovaška, Nemčija, Švica, Italija, kolikor je meni znano, zelo mnogo prizadejale za izdajanje takih nacionalnih dokumentov v svrhu nacionalne propagande.

Kakor pa so vse te publikacije, nastale iz nacionalnega navdušenja in so večinoma etnografu malo slu-žile, je tako tudi s Sičevimi. Namen narekuje metodo in ta je etnografu druga, drugačni so tudi rezultati.

Etnograf bi si seve želel zgodovinskega razvoja noš z vso nomenklaturo, Sič je zgodovinski del dejal kot zanj manj važen na konec in konstruiral svoje noše zgodovinski čisto nepravilno ali jih zamenjava. Njemu je »narodna noša« enkratni vrstni pojem brez ozira na čas, je konstrukcija: Gorenjčevo nošo definira kot zmes noše srede XVIII. in zelo poznega XIX. veka, Bohinjka na prvi sliki ima meščanski »spenzar«. »Ljubljanska noša« je deloma prosta konstrukcija, belokranjskih in štajerskih, koroških in tržaških noš ne moremo s slik proglasiti za edino »pravilne« tipe, ker je poleg njih še več istotako »pravičnih« variant itd. Dalje bi si etnograf želel etnografske razdelitve teh noš po etnografskih skupinah: alpski del pod avstrijsko-bavarskim vplivom, romanistični pas, prehod v etnografsko vzhodno Evropo, ne bi pa začel z Ljubljano, ki ni tip, in smatral vse variante za tipe, vrste.

Vendar, če bi Siču zamerili, da ni etnograf, bi mu delali krivico. Soditi ga moramo po tem, kaj je hotel in kaj dosegel: očitki etnografa ga tu ne dosežejo. In vendar mu mora biti hvaležen za delo tudi etnograf: veliko je storil i zanj, ki bo s svoje strani kritično obdelal knjigo in našel v njej velik zaklad materiala zase. St. Vurnik.

Srbo-hrvatsko slovstvo

Školski pisci. Beograd. Geca Kon. (V cirilici.)

Št. 4. Ljubomir P. Nenadović: **Odabrane strane**. Strani 141. Priredila Paulina Lebl-Albala, profesor (!) II. ž. gimnazije u Beogradu.

Št. 5—6. Vuk Štef. Karadžić: **Odabrane strane**. Strani 200. Pribral Ljub. Stojanović. B., 1926.

Št. 7. Janko Veselinović: **Pripovetke**. Strani 106. Priredio Branislav Miljković. B., 1926.

Št. 8. Zmaj Jovan Jovanović: **Odabrane pesme**. Str. 142. Priredio Jaša M. Prodanović. B., 1927.

Št. 9. **Memoari prote Matije Nenadovića**. Strani 117. Za štampu priredio V. Čorović. B., 1927.

Št. 1—3. **Ženske narodne pesme** (antologija) priredio Jaša M. Prodanović — smo v Domu in svetu že leta 1925., str. 222, zelo pohvalno naznanili.

Slovenec, ki se hoče točno seznaniti z najboljšimi pisatelji srbske književnosti, najde v teh »antologijah« dober pripomoček: izbrane so v njih najboljše in za avtorja najznačilnejše stvari, bodisi pesmi ali povesti — ali eseji ali znanstvene razprave. Časih je seveda ozir na šolo črtal kako značilnost. Opomb bo za izobraženca najbrž preveč. Vsak pisatelj ima tudi kratek (prekratek!) življenjepis.

Lj. Nenadović je pisal najboljše potopise (o Švici, Nemčiji, Črni gori), a vedno z namenom, da narod ž njimi vzgaja. V tem oziru je pravi naslednik Dositeju. Izmed vseh 9 publikacij najprijetnejše čtivo, polno humorja, pa tudi globokih misli.

Vuk Štef. Karadžić, najplodovitejši in najdelavnejši srbski pisatelj, je 1. narodni govor povzdignil v književni jezik (Novogrki n. pr. še danes nimajo kaj takega!), 2. opisal je narodovo vsakdanje življenje in mišljenje, 3. ustvaril je Srbom pravopis (fonetični), 4. je bil prvi zgodovinsko obnovljeni Srbije, 5. je s svojo zbirko narodnih pesmi raznesel slavo svojega naroda po vsem svetu. Za vsako prvih štirih točk so v knjigi izbrana mesta.

Zvezek 7 prinaša šest povesti Janka Veselinovića, ki je bil po poklicu osnovnošolski učitelj. Kdor hoče spoznati srbsko z drugo in srbsko selo, zlasti bogata sela Mačve (tam je bil V. doma), ga bo iz teh pripovedk bolj spoznal nego iz učenih razprav.

Zmaj Jovan Jovanović, po poklicu zdravnik (umrl 1904 v Kamenici pri Novem Sadu), je eden izmed največjih srbskih lirikov. Zbirki je spisal urednik dober uvod. J. je v enih svojih pesmih pel žalost zbog prerane smrti svoje dece in žene, v drugih pa vse, kar je srbski narod v tistih letih (1870—1904) čutil in mislil. Ljubil in mrzil.

Prota M. Nenadović (1777—1854) je imel silno burno življenje: s 16. letom se je »zapopil«, leta 1804. in naslednja je bil izmed poglavitnih voditeljev prve vstaje, pa tudi drugo (1815 nsl.) je pomagal organizirati. Njegovi memoari živo opisujejo dogodke v letih 1787.—1806. in deloma leta 1815.; za tista leta so prvovrstni, neposredni zgodovinski vir. D.

Iz tujih literatur Češko slovstvo

Dr. Frank Wollman: **Slovinské drama**. V Bratislavě, 1925. (Konec.) Edino novoromantika (str. 191—253) je dala slovenski dramatik delo povsem originalna in trajne vrednosti in to zlasti v Cankarju, ki pomeni slov. dramatike prvi vrh. Cankar je bil čist romantik, ki mu je bil bistven razkol med življenjem in notranjim doživljanjem, kar mu je raznetilo še bolj dunajsko vzdušje koncem stoletja (Schnitzler!). Pa tej dunajski lahkomiselni melanholiji, ki se je razširjala izključno v erotiki, je dal Cankar slovansko vsebino, nagnil jo v tragiko, v »strašno melanholijo«: prelom dobe doživlja etično in bolj enotno. Rastoč v naturalizmu je z vso svojo umetnostno silo izražal hrepenenje iz njega in to je bistvo »romantičnih duš«, glavnih dram. postav tega novoromantičnega genra. Cankar pomeni slovanske reakcije na evropski materializem, je sodoben, brez primere v slovanski literaturi, evropsko pomemben, da, v časovnosti ima celo prvenstvo! O razboru njegovih dram, kakor jih karakterizira Wollman, je prinesel že iz-